

Emlékbeszéd

Fekete Lajos volt főiskolai tanár szobránál.

Elmondta az 1930 okt. hó 18-án tartott szoboravató-ünnepen:

Lesenyi Ferenc főiskolai r. tanár.

Amikor Fekete Lajos szobra elé állok, úgy érzem, hogy hazánk és benne a mi évszázados Alma Materünk történelmének egyik legszebb korszaka elevenedik meg előttem. Visszajön a mult messzetűnt sugára és ráveti fényét nemzeti életünknek azokra a csodás évtizedeire, amelyek az alkotmányos szabadság visszaállítását követték és amelyek alatt a népek életében szinte páratlan lendülettel pótoltuk mindazt, amit a fegyverzörgés hosszú, nyomorúságos évszázadai alatt elmulasztottunk.

Valóban, különös kegye a népek sorsa fölött örökdő isteni Gondviselésnek, hogy a teremtő génusznak olyan erejével áldotta meg nemzetünket, amellyel tudományunkat, művészetünket, gazdasági életünket, közéleti berendezéseinket és intézményeinket — a történelem mértéke szerint olyan rövid idő alatt — a nyugateurópai műveltség legmagasabb szintjére voltunk képesek emelni.

Ennek a génusznak volt megtestesítője főiskolánk egykori nagynevű professzora, Fekete Lajos is. Ez a génusz volt hajtóereje annak, a méreteiben és hatásaiban majdnem páratlan munkának, amelyet e főiskolán kifejtett. És ennek génusznak szelleme sugárzik felénk ércbeöntött jóságos nemes arcáról ma is.

Gyujsuk fel az emlékezés mécesét és tekintsünk végig ennek világánál élete folyásán; kutassuk fel azt a vezérfonalat, amely munkás élete könyvének sűrűn teleírt lapjait összefűzi és emeljük ki azt a motivumot, amely küzdelmekben és sikerekben gazdag és fáradságot soha nem ismerő munkájában vezette.

Amikor Fekete Lajos 1856-ban mint 19 éves ifjú, lelkének sugallatát követve, a selmecbányai akadémiára jön, még a német előadási nyelvvel kell megküzdenie. Hiszen a magyar erdészeti szakoktatásnak a szabadságharccal együtt

elbukott eszméjét az osztrák elnyomatás nem engedi feltámadni. De az eszme ott ég, ott parázslík az akadémia akkor nagynevű tanárának, Wagner Károlynak szavaiban és felszítja Fekete Lajos fiatal lelkében azt a lángot, amely nem aludt ki benne többé soha és amely véges-végig bevilágította hosszú, munkás életének útjait. És a hazafias fellángolás tüze erős barátsággá edzi a tanár és tanítvány közötti viszonyt, úgy, hogy amikor 1867-ben a magyar előadási nyelv eszméje testet ölt, Wagner Károly egyik tanársegédjének Feketét hívja meg. Ettől az időtől kezdve azután mint tanársegéd, majd nemsokára mint professzor 39 hosszú esztendőn át ennek az intézménynek kebelében élt, itt dolgozott, itt küzdött és itt aratta munkás életének legfényesebb sikereit.

Amikor Fekete tanári munkáját megkezdi, az akkor már világhírű, de németnyelvű akadémiát magyarrá kell tenni. Meg kell teremteni a magyar előadási nyelvet, a magyar erdészi szakirodalom és szaktudomány alapjait. Mind ezt pedig meg kell tenni gyorsan, sikeresen, jól, hogy az intézet ősi hírneve — világhíre esorbát ne szenvedjen. Ennek, a nemzeti közművelődés szempontjából is nagy horderejű feladatnak szentelte Fekete vasakarátát, fáradhatatlan munkabíráását, fényes tehetségeit és nagy elméjét, amivel az ég megáldotta. És ma hálával kell megállapítanunk, hogy az erdészeti szaktudományok terén sem maradtunk el a legműveltebb nemzetek mögött, s hogy azt igen nagy részben az ő heroikus munkájának köszönhetjük.

Ahhoz, hogy ennek a munkának tartalmát részleteiben is adhassuk, egy emlékbeszédnek a keretei nagyon is szűkek volnának. Hiszen a Fekete Lajos termékeny tollából megjelent könyvek és tudományos értekezések egy egész könyvtárat megtöltenének. És így meg kell elégednünk azzal, hogy hazafias lelkesedéstől és lángoló ügyszeretettől áthatott nemes egyéniségét munkásságának, törekvéseinek, hatásainak, sikereinek főbb mozzanataiban idézzük magunk elé. Így is megjeleníthetjük őt magunk előtt: az egész, a harmónikus embert, az önzetlen nemes munka bajnokát.

Ami Fekete Lajos munkásságának áttekintése során szinte elemi erővel ragadja meg a szemlélőt, az bámulatos

sokoldalúsága. Mindjárt 1867-ben, mint fiatal tanársegédre a nemzetgazdaságtan és pénzügytan, az erdőértékszámítás-tan, állattan, talaj- és klímatan és erdészeti rovar-tan előadásának súlyos terhe nehezedik reá. Alig hat évvel később azonban már új munkakört kell vállalnia és a nemzetgazdaság- és pénzügytant meg az erdőértékszámítástant a növény-tannal és erdőtenyésztéstannal és a vadászati és úrbéri törvények előadásával kell felcserélnie. Aki a tanári munkával csak valamilyen vonatkozásban is áll, az könnyen el tudja képzelni azt a hatalmas munkát, amivel a váltakozó új tárgykörök előadási anyagának összeállítása és kidolgozása járt. Széleskörű tudása és sohasem lankadó munkaszeretete azonban mindenhol sikeresen győzi a nehézségeket, sőt arra is képessé teszi, hogy már akkor jelentős irodalmi alkotásokkal is gazdagítsa a magyar erdészeti szaktudományt. Ebben a munkakörben eltöltött időben jelennek meg — hogy csak a legfontosabbakat említsük — az „Erdőértékszámítástan“, az „Erdészeti rovar-tan“, az „Erdészeti talajtan“ és „Erdővédelemtan“ című művei, megannyi jeles terméke az úttörő, alapvető irodalmi munkának. És ebben a tárgykörben eltöltött munkásságának gyümölcse, az erdészeti szakműveltség egyik alapvető, hatalmas nagy műve, a Mágocsy-Dietz Sándorral, főiskolánk egykori tanársegédével, majd a budapesti egyetem nagynevű botanikus professzorával közösen megírt „Erdészeti növénytan“.

Bármennyire is rövid az időnk, meg kell állanunk ennél a munkánál egy pillanatra: Ez az összefoglaló, kétkötetes nagy munka nemcsak főiskolánknak, hanem az egyetemi tanulmányoknak is ismert segédeszközzé vált és mindazokban a részeiben, amelyekben a hatalmas lépésekben előrehaladó természettudományok új felfedezéseket, új eredményeket létre nem hoznak, így különösen morfológiai vonatkozásaiban, ma is a kor színvonalán áll. Ennek legfényesebb elismerése az, hogy a múlt évben, tehát 38 esztendő múlva kiadott új összefoglaló nagy botanikai munka, mint a Fekete Lajos és Mágocsy-Dietz Sándor-féle Erdészeti Növénytan második átdolgozott kiadása látott napvilágot.

Hacsak az eddig elmondottakra gondolunk, úgy érezzük,

hogy ez, a jelentőségében és méreteiben impozáns teljesítmény már túlon-túl elég ahhoz, hogy egy hosszú élet munkásságát tartalommal megtöltse. Pedig Fekete Lajos 1891-ben ismét új munkakört vállal, amikor a Soltz Gyula távozásával megüresedett erdőrendezéstani tanszék vezetésével bízzák meg. Az immáron 55 éves professzor itt is fáradhatatlan munkával bírja le a tanszékváltoztatás nehézségeit. Sőt, irodalmi tevékenysége most, a nyugdíjazásig terjedő mintegy másfél évtizedben fogja leggazdagabb termését aratni.

Ebben az időben jelennek meg: a szintén Mágocsy-Dietz Sándorral közösen írt „Erdészeti növénytan“ II. kötete, a Soltz Gyulával közösen megírt „Erdőbecsléstan“, továbbá „A száraló erdők berendezése“, „Erdészeti nyereségtan“ című három hézagpótló önállóan megírt műve és legnagyobb-részt ekkor írta az Országos Erdészeti Egyesület megbízása folytán az erdőgazdasági ismeretek népszerűsítése szempontjából igen becses, népszerű erdészeti munkáit is, amelyek az egész erdőgazdaság alapvonalait felölelik.

Így forrott össze elválaszthatatlanul Fekete Lajos egész élete, egész tevékenysége főiskolánkkal és így vált ő a magyar erdészeti kultúra megteremtésének egyik legjelentősebb munkásává. Valóban, ninesen az erdészeti szaktudománynak olyan ágazata, amelyet az ő irodalmi munkássága maradandó alkotásokkal ne gazdagított volna.

Hódolatteljes tisztelettel állunk e hatalmas munkateljesítmény előtt és csodálattal vagyunk a hazafias lelkesedés s lángoló ügyszeretet e soha ki nem apadó energiaforrásával szemben.

Ez a tisztelet, ez a csodálat vette körül Fekete Lajost kortársai részéről is. És ennek külső megnyilvánulásai sem maradtak el: 1896-ban Ófelsége a közügyek terén szerzett érdemeiért a Vaskorona-renddel tünteti ki; nyugalomba léptekor pedig a miniszteri tanácsosi címmel jutalmazta. A Magyar Tudományos Akadémia is tagjai közé emelte.

És mégis... Az igazán puritán szellemi nagyságok sorsát ő sem kerülheti ki. Voltak kortársai között, akik kifogás tárgyává tették azt, hogy 1891-ben az erdőrendezéstani

tanszék munkaterületére tért át. Nemcsak főiskolánknak lett volna felejtethetlen szellemi nagysága, nemcsak a magyar erdészet tisztelte volna benne egyik vezéralakját — mondták a kifogásttevők —, hanem a világhír magas ormára emelkedhetett volna, ha páratlan tudását és hatalmas munkabírást nem forgácsolja széjjel és megmarad azon a téren, amelyen legnagyobb volt, a botanika terén.

Az emberi elhatározások lelki indítékainak keresése a feltevések ingatag talajára sodorják az embert. Ki meri azt állítani, hogy az emberi pszichikum bonyolult világában biztonsággal el tud igazodni.

És én mégis úgy érzem, hogy Fekete Lajos élete egy olyan nyitott könyv, amelyben erre a lépésre is feleletet kapunk. Ő sohasem kívánta egyéni érdekeit, egyéni nagyságát — hanem mindig az ügyet, a magyar erdészet ügyét szolgálni. Ezért nem vágyott ő a világhír rideg magaslatára, ezért szentelte minden energiáját, minden tudását az egyetemleges magyar erdészeti szaktudomány kiépítésének.

De amikor 69 évvel vállain nyugalomba vonulva, megváltik a tanári katedrától, ismét visszatér a botanikához. És mintha csak az elhangzott kifogásokra kívánna válaszolni, összeállítja munkatársával, Blattny Tiborral „Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a magyar állam területén“ című és a külföld szakközönsége előtt is széles körökben ismert, összefoglaló hatalmas munkáját.

Ez volt Fekete Lajos élete. Ő mindvégig hű maradt ahhoz az ideális célhoz, amelyet ifjúkori lelkesedéssel egykor maga elé tűzött. Dolgozott a magyar kulturáért, dolgozott a magyar erdészetiért, dolgozott mindaddig, amíg 80 éves korában ő reá is elkövetkezett az idők teljessége és fáradhatatlan lelke megtért pihenni őseihez.

Fekete Lajos, kedves jó öreg professzorunk! Ma lelünk, szívünk igaz mélyéből ünnepelünk! És ez a nap ünnepe nemcsak ősi tanintézetünknek, melynek Te oly hosszú időn át tanára voltál, ünnepe nemcsak tanítványaid hosszú-hosszú sorának, hanem ünnepe az egyetemleges magyar kulturának is.

De emlékezéseink nemcsak a mai napon szállanak vissza

Hozzád, amikor szobrodat főiskolánk szellemi nagyságainak ércalakjai közé helyezük. Mi felgyújtjuk az emlékezés fátylóját mindig, valahányszor ennek a főiskolának történetéről, valahányszor a magyar erdészet küzdelmes, becsületos multjáról beszélünk hallgatóinkhoz. És amikor a Te mindig tiszta ideáloktól hevített munkásságod szelleme lendületbe kapja a katedra hangját és felszítja a hallgatóság szemeiben a lelkesedés tüzét, akkor ott vagy mindig közöttünk.

Ne is hagyj el bennünket soha! Vezess, taníts bennünket mindnyájunkat továbbra is! Taníts bennünket úgy érezni, taníts bennünket úgy dolgozni, mit ahogy Te éreztél, mint ahogy Te dolgoztál!

Emlékbeszéd

Vadas Jenő volt főiskolai tanár szobránál.

Elmondta az 1930 okt. hó 18-án tartott szoboravató-ünnepen:

Róth Gyula főiskolai r. tanár.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Megrendülve állok meg Vadas Jenő szobra előtt. Vadas Jenőnek érbe vésett arca előtt. Nemcsak korai halálának emlékezete rendít meg, hanem még sokkal nagyobb mértékben megrendít Vadas Jenő életének komor tragikuma. Vadas Jenő nem vett közvetlenül részt a háborúban, hozzátartozóját sem vesztette el a háborúban, mégis kevés ember van, akitől annyit vett el a háború, mint Vadas Jenőtől.

Egészen a háború kitöréséig úgy látszott, hogy Vadas Jenő a sors kiválasztottja és kedveltje. Előkelő megjelenése, daliás alakja, férfiúi szépsége, mosolygó beszédes kék szeme, lebilincselő modora, kiváló szónoki képessége és szavaiból kisugárzó hatalmas tudása, nemkülönben családi életének eszményi bensősége, mind a sors kegyeltjének mutatta.

Vadas Jenő született 1857-ben Hámorban. Középiskoláit Miskolcon és Selmecebányán végezte. 1874-ben tett érettségét, ugyanez évben lépett az erdőmérnöki főiskola hallgatói sorába. 1878-ban végzett és 1880-ban tett államvizsgát. 1878—